

Jaro Křivohlavý: Mít pro co žít

7. 01. 2015 12:07:46

Motto: „Blíží-li se konec života, pak se ukazuje, že řada věcí je odcházejícímu pomocí, posilou a potěšením. Tak tomu je např. s pohledem na vlastní život /.../, když v něm nachází ‚dobrý smysl‘, může-li říci: ‚Nežil jsem marně.‘“ (Jaro Křivohlavý)

I u člověka, s nímž jsme se nikdy osobně nesetkali, můžeme mít ne bezdůvodný pocit, že ho dobře známe, na základě četby jeho knih (nebo třeba blogů). Mnohé knihy psychologa, filosofa a spisovatele Jaro Křivohlavého (1925–2014), který v závěru loňského roku takřka devadesátiletý odešel na věčnost, mi ve vztahu k autorovi dávají tento pocit.

Cítát, který jsem zvolil jako motto tohoto článku, je z útlé, ale neuvěřitelně hutné knížečky prof. Křivohlavého „Mít pro co žít“ (Praha: Návrat domů, 1994), kterou jsem před skoro dvaceti lety dostal od svého milého přítele Dominika jako krásný drobný dárek k narozeninám.

Je jednou z nemnoha knih, k nimž se po dlouhá léta stále vracím. Nalézám v ní jak inspiraci pro vlastní život, tak i myšlenky, kterých využívám ve svých přednáškách pro studenty religionistiky a filosofie na pardubické univerzitě. Obojí souvisí s myšlenkovým odkazem zakladatele logoterapie a existenciální analýzy Viktora Emanuela Frankla, kterému Jaro Křivohlavý knihu „Mít pro co žít“ dedikoval k jeho 89. narozeninám.

Viktora Frankla jsem již na tomto blogu zmiňoval v článku z 3. srpna 2014 jako pro mě důležitého (mimo jiné) „diagnostika“ situace v dnešním západním vzdělávacím systému, který u mladých lidí nerozvíjí, ale spíše naopak podkopává jejich zaměření na smysl a hodnoty. Tím, co znepokojovalo velké duchy západního myšlení minulého století typu prof. Frankla, byl nebezpečně jednostranný rozvoj tzv. vědecké racionality, který při ignorování duchovních a mravních hodnot přináší zrůdné ovoce typu Osvětlení (v jejímž pekle se sám Frankl v době holocaustu ocitl).

Jaro Křivohlavý v „Mít pro co žít“ cituje mj. Franklovu závažnou odpověď na otázku „Co je člověk?“. „Člověk je bytím, které neustále rozhoduje o tom, kým je a kým bude. V každém okamžiku života má v sobě různé možnosti: buď sestoupit na úroveň zvířete nebo se povznést do kvalitativně podstatně vyšší roviny života. Člověk je bytostí, která díky své vědě vynalezla plynové komory v koncentračních táborech a zabíjela v nich statisíce lidí s velkou efektivitou. Je však i bytostí, která do těchto komor vstupovala se vztyčenou hlavou a s otčenášem či židovskou modlitbou na rtech. I to je člověk.“

Frankl sám dokázal i uprostřed hrůz Osvětlení být člověkem v tom druhém, vznešeném smyslu. V praxi v nich potvrdil platnost své teze o tom, že ani sebehorší vnější podmínky nemohou náš život zbavit smyslu, pokud jsme v nich schopni proměnit své utrpení ve výkon. Já jsem se ve svém životě samozřejmě nikdy neocitl v extrémní situaci typu koncentračního tábora, ale přece jen v něm znám zkoušky typu dlouhodobých bolestí či strádání různého druhu – a právě knihy Viktora Frankla či Jaro Křivohlavého jsou mi v nich vždy povzbuzením k tomu, abych tyto věci vždy znovu snášel „se vztyčenou hlavou a s otčenášem na rtech“. Mimochodem, nejenom Viktor Frankl, ale také Jaro Křivohlavý prožil ve svém životě zkušenost nacistického koncentračního tábora (a také zkušenost politické perzekuce v době pounorové).

Co se týče mé univerzitní výuky, myšlenek Jaro Křivohlavého v ní využívám zejména v přednáškách z předmětu Spirituální a mravní vývoj. V naší společnosti je pojem „spirituální“ (ve smyslu odkazujícím k niternému prožitku) často stavěn do protikladu k pojmu „náboženský“, který podle podivné představy mnoha lidí odkazuje jen k něčemu vnějškovému, k působení náboženských institucí a ne k vnitřnímu životu.

Ve svém výkladu na toto téma využívám konstatování prof. Křivohlavého, že „náboženstvím se po staletí rozumělo právě zacílení života člověka – jeho směřování k tomu, co on považuje v životě za nejdůležitější, co je mu posvátným – a to jak formálně (např. tím, že se hlásil k určité skupině), tak osobně, autenticky a niterně (tím, jak žil a oč mu šlo)“. Podobně nelze za něco vnějškového označovat ani náboženskou morálku.

Jaro Křivohlavý v „Mít pro co žít“ konstatuje, že „žít z víry“ a „jednat podle vlastního svědomí“ znamená pro věřícího člověka jedno a totéž, a opět připojuje citát Viktora Frankla: „Do svědomí věřícího člověka promlouvá Pán Bůh. Takový člověk lépe slyší hlas svého svědomí nežli nevěřící člověk. V nejménějším rozhovoru sama se sebou, v rozhovoru se svým svědomím je věřícímu člověku Pán Bůh partnerem.“ Lze tedy říci, že jakkoliv nevěřící člověk může být přesvědčen o tom, že je člověkem vysoce morálním a „náboženství nepotřebujícím“, rozdíl mezi ním a člověkem věřícím spočívá právě v tom, že pro toho druhého je mnohem těžší považovat se za mravně dobrého či umlčovat tichý hlas svědomí, který je pro něj zároveň hlasem absolutního Ty.

Otázkám svědomí se v předmětu Spirituální a mravní vývoj věnuji i v souvislosti s problematikou genderu, resp. s rozdíly mezi duchovním a mravním prožíváním u mužů a u žen. „Morální“ argumentace bývá podle psychologů u obou pohlaví rozdílná v závislosti na tom, do jaké míry se jich ta která mravní problematika (např. otázka vojenské služby a otázka potratů) týká. Ve vztahu ke druhému z uvedených problémů obvykle v příslušné přednášce nejprve zmiňuji teorii feministické autorky Carol Gilliganové, podle níž by v případě „zralého“ zvážení problému nechtěného dítěte mělo být případné rozhodnutí pro umělé ukončení těhotenství jaks mravně v pořádku, abych ji pak konfrontoval s citátem z „Mít pro co žít“, kde Jaro Křivohlavý bez velkého teoretizování na konkrétním příběhu ukazuje, jak svědomí „člověku mluví do života“:

„Dvě studentky – A a B – přišly postupně k lékaři. V obou případech šlo o podobnou věc: nechtěné těhotenství. První (A) se ‚pro svědomí‘ rozhodla dítě ponechat. Přerušila studia. Dítě porodila a vychovala. Druhá studentka (B) se rozhodla opačně. Pro ni byla hodnota studia – ‚dostudovat za každou cenu‘ – vyšší nežli respekt k dosud nenarozenému vlastnímu životu. Dostudovala. Po létech pak ‚pro tíhu svědomí‘ navštěvovala psychiatra.“

Zvláštní pozornost bych chtěl v tomto krátkém článku věnovat poslední kapitole knihy „Mít pro co žít“, nazvané „Ante finem – před koncem“. I jí využívám ve svých přednáškách o spirituálním a mravním vývoji, který vrcholí stářím a umíráním. Jaro Křivohlavý podstatu tohoto procesu vystihuje opět velmi stručně a pregnantně:

„S rostoucím věkem se mnohé mění. Nezadržitelně ubývá tělesných i duševních sil. Jedno však jde opačným směrem: duchovní obzor se rozšiřuje. Důraz na to, ‚kdo‘ jsme, roste. Důraz na to, ‚co mám‘, naopak slábne. To, co se za peníze koupit dá, ustupuje z žebříčku hodnot a naopak to, co se za peníze koupit nedá (např. láska, úcta, respekt atp.), nabývá na hodnotě. Jak život pokračuje, člověk je citlivější (sensitivnější) k otázkám smysluplnosti svého bytí... Ve stáří a utrpení je možno osobně dozrát. Ne nadarmo nazvala paní Dr. Kübler-Rossová jednu ze svých posledních knih ‚Umírání jako nejvyšší stádium na cestě k zrání osobnosti‘.“

Z poslední kapitoly Křivohlavého knihy jsem vybral i motto tohoto článku, hovořící o „dobrém umírání“ člověka, který se může ohlížet za svým životem s jistotou, že nežil nadarmo. Právě to mi totiž obzvlášť přichází na mysl poté, co se životní pouť Jaro Křivohlavého uzavřela. Na závěr ještě poslední citát z „Mít pro co žít“. V kapitole „Smysluplnost celého našeho života“ prof. Křivohlavý říká:

„Není-li život určitého člověka smysluplný, pak na tom nic nezmění skutečnost, že tento člověk žil dlouho. Je tomu jako s pochodní: buď hoří a tím ‚prolomí království tmy‘, nebo nehoří. Pak již moc nezáleží na tom, jak dlouho nehoří.“

Obzvláštním důvodem k radosti a vděčnosti ovšem je, když někdo žil dlouho a po celý svůj život byl onou hořící pochodní, neúnavně svítící na cestu druhým lidem, blízkým i vzdáleným. To byl případ Jaro Křivohlavého.

Autor: Vít Machálek | středa 7.1.2015 12:07 | karma článku: 16.97 | přečteno: 695x

[Zvyšte článku karmu!](#)

Další články blogera

Tato rubrika neobsahuje žádné články...

Další články z rubriky Ostatní

[Beata Krusic](#)

Parazit - aneb Pro vás, Karle...

"Vondráčková i Krampol truchlí." "Leukémie - jaká je šance na vyléčení?" Atakdaleatakdale. Zase ten bulvár, který má zase na kom kráááásně parazitovat.

16.9.2019 v 11:30 | Karma článku: 0.00 | Přečteno: 0 | [Diskuse](#)

[Beata Krusic](#)

Odpouštět, či neodpouštět...

Ok, budeme pokračovat:-). V tom věčně aktuálním tématu odpouštění-neodpouštění. (Snad už jen pro tu zajímavost, že já v noci - přesně na tohle téma chtěla psát, ale pak jsem to vzdala a vrhla se do říše snů..... A Vy?

16.9.2019 v 6:54 | Karma článku: 9.15 | Přečteno: 268 | [Diskuse](#)

Miloš Korotvička

Jak se pozná, že přijde krize

Pořád slyším ve zprávách o blížící se krizi. Jsem klidný. Krize je daleko. Je to v podstatě jednoduché. Vysvětlím.

16.9.2019 v 1:27 | Karma článku: 10.15 | Přečteno: 411 | [Diskuse](#)

Petr Šimík

Bible, Mein Kampf

Myšlenky. Slova. Věty. Příběhy. Zapsané příběhy. Hledání odpovědí. Hledání důkazů. Jsou příběhy a my hledáme důkazy o těchto příbězích.

15.9.2019 v 20:57 | Karma článku: 8.82 | Přečteno: 272 | [Diskuse](#)

Renata Pospiechová

Dnešní maminky

Maminky své děti milují, milovaly a budou milovat. Tak to bylo a je. A chtějí pro ně to nejlepší. Jen mi občas připadá, že chtějí to nejlepší spíš pro sebe.

15.9.2019 v 17:40 | Karma článku: 32.12 | Přečteno: 1057 | [Diskuse](#)

Sledujte iDNES.cz na: [mobilní verzi](#) [e-mailu](#) [RSS](#) [Facebooku](#) [Twitteru](#) [Instagramu](#) [Messengeru](#)

© 1999–2019 [MAFRA, a. s.](#), a dodavatelé [Profimedia](#), Reuters, ČTK, AP. Jakékoliv užití obsahu včetně převzetí, šíření či dalšího zpřístupňování článků a fotografií je bez souhlasu MAFRA, a. s., zakázáno. Provozovatelem serveru iDNES.cz je MAFRA, a. s., IČ: 47116389. Vydavatelství MAFRA, a. s., je členem koncernu [AGROFERT](#).

[Napište nám](#) [Kontakty](#) [Reklama](#) [Podmínky užití](#) [Osobní údaje](#) [Cookies](#) [AV služby](#) [Kariéra](#) [Předplatné MF DNES](#)